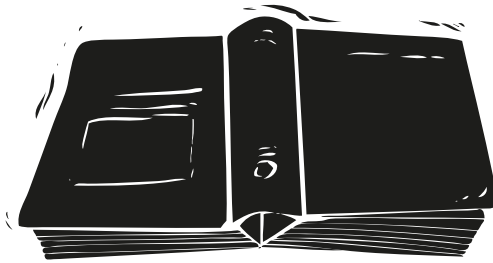


Giedra Radvilavičiūtė

MA ÉJJEL A FALNÁL ALSZOM

Esszék



Fordította:
Laczházi Aranka

1

A szöveg vonzása

A HATÁSOS SZÖVEGGEL KAPCSOLATBAN van néhány minőségi kritériumom. Az első. Miután elolvastam, az elbeszélés újra kússzon vissza az emlékezetembe, anélkül, hogy ezt akarnám: nem feltétlenül a cselekménye vagy a szereplői miatt. Lehet, hogy csak valamelyik részletével, egy hasonlattal, metaforával, valami váratlan dologgal: *A tanyájukra ugyanis bomba esett a háborúban. A nagyfi összes rokona bennégett, és a nagyfi akkor megzavarodott. De az egyik orvos azt tanácsolta neki, hogy sétáljon hideg széllel szemben, és ez valóban segített*¹ (E. Tode). A második. A szöveg ne legyen túlságosan távol a saját tapasztalatomtól. Kezd úgy tűnni, hogy én is átéltem ugyanazt, én is ott voltam, ettem, ittam, jót mulattam, ugyanazokat a szavakat ízleltem: *Egyszer, emlékszem, megkérdezted tőlem: tudod-e, mi van ott, ahol a Polocko utca véget ér? Összehúztam magam, még egy kicsit*

¹ Pusztai Réka fordítása. (Ez és a továbbiak a fordító jegyzetei.)

meg is borzongtam, de te csak néztél a szemembe makacsul: mondd, mi van ott? Hát, mondtam, nyilván az erdő, erdő, mi más. Meg... Nem, hevesen megráztad a fejed – talán erre a fejrázásra vágyom ma is a legjobban –, csak a köd van ott meg az ég, érted? (J. Kunčinas). A harmadik. Mikor olvasom a szöveget, felejtsek el mindent, ami körülöttem van – néha egy pillanatra, máskor ez az állapot tovább tart: A ki tudja honnan odatévedt kicsiny pillangó energikusan és összevissza kezdett verdesni a szárnyával felettünk – mint egy papírdarabka a könnyű szélben. Repkedett erre, arra, aztán rátelepedett a lány mellére, kicsit megpihent, újra felreppent, és eltűnt a szemünk elől. A pillangó elrepült – és én úgy éreztem, a barátnőm kicsit, alig észrevehetően megöregedett (H. Murakami). A negyedik. Az elbeszélés az ismert, akár banális dolgokat újszerűen mutassa be: Akkoriban tűnt fel nekem első ízben, hogy egy nőről semmit nem lehet mondani. Észrevettem, valahányszor róla meséltek, mennyire fukarkodtak vele, másokra hivatkoztak, és másokat írtak körül, a környezetről, bizonyos helyekről és tárgyakról beszéltek, mindaddig, míg egy meghatározott ponton mindezeknek vége szakadt, azon a halványan megvont körvonalon túl, amely körülzárta őt² (R. M. Rilke). Az ötödik... Amint valamit teljes mélységében meg akarok fogalmazni, rám tör a pánik. Minden kimondott mondat vitatható és efemer lesz. A végső igazság titokká változik, amelyet nyilvánosan nem bírok kétségek nélkül kimondani. Nemrég láttam egy filmet. Abban a filmben először elmesélték, aztán be is mutatták, hogy régen a keleti országokban az volt a szokás, hogy ha egy embert nyomasztotta valaminek a tudása, akkor kiment az erdőbe, keresett egy odvas fát, odament hozzá, egész közel, hogy az ajka a kéreghez ért, és miután

² Görgey Gábor fordítása.

a sötét odúnak elmondta a titkát, betömte a lyukat az ott helyben kiásott földdel, kiszáradt fűvel vagy zombékkal. A nőnek, akivel kapcsolatban egy férfi mesélt el egy történetet a filmben – a férfi túlságosan szerette a nőt ahhoz, hogy szeretkezzen vele –, a sziluettje olyan volt, mint egy rózsabimbó. Selyemruhájának a keresztcsontjától a nyaka utolsó csigolyájáig húzódó cipzárja megvédte őt a kinyílás szenvedélyétől.

Nem csak úgy véletlenül gondolkodtam a szövegeken. Semmit nem teszek ok nélkül. Egy litvániai kisvárosban voltam azért, hogy részt vegyek a kortárs irodalmi fórumon. Figyelmeztettek, hogy az írók esti felolvasása előtt kell majd mondanom valamit a televíziótól érkező újságíróknak. A fórumnak egyébként ez is volt a címe: „Északi nyár. A szöveg vonzása.” A litvánokon kívül jöttek írók a szomszédos balti államokból meg Skandináviából. Tavaly a felolvasás alatt rettenetes huzat támadt itt, a régi kastélyban. A falakról lehullottak a bekeretezett fényképek, az egyik zenész szaxofonja bedugult a homoktól. Az erős szélroham egy izlandi író kezéből kitepte és egyenesen a kandallóba röpítette a papírlapokat. Az író nem mérgelődött, mert abban az országban a tűzre úgy tekintenek, mint a csodára. Ő maga mesélte, hogy Izlandon annyira hideg van, hogy az összes rovar közül csak a *phthirus pubis* (a lapostetű) él meg. A felolvasásig azonban még maradt két órámm. Elhatároztam, hogy ebből az alkalmából megkeresem a városkában lakó távoli rokonaimat. Csak a címet tudtam, bizonyos minket összekötő apróságokat, meg a genetikai összefüggéseket: a városban már csak a nagyapám öccsének az unokája lakott. Ketten voltak lányok, de egyikük meghalt kamaszkorában. A Šermukšnių utca nem lehetett messze, ott kellett lennie a régi, kissé elhanyagolt kastély parkján túl.

A fivérek egészen a halálukig haragban voltak. A háború után nagyapámat öt év börtönre ítélték. A malomban dolgozott, és állítólag (vagy tényleg) olykor csalt a liszt mérésénél. A családjának lopott pár száz gramm lisztet zsákonként. Abban a családban születtem én több mint tíz évvel később. Az íz a tormától van. A moly a gyapjúból. Az ember – lisztből. Mikor a kórházban először adtak oda anyámnak szoptatni, úgy mesélte, az arcom ráncai között még ott volt a liszt. A nagyapám mindenre esküdözött, hogy ártatlanul ült. Az öccse viszont, mikor kicsit ivott, mindig azt mondta, hogy nagyapa kis kora óta vezér volt, csaló és kalandor. Felidézte azokat az időket, mikor verekedtek. A nagyapám, aki öt évvel idősebb volt, a padlóhoz vágta az öccsét, a kezével a földhöz szorította a csuklóját, mintha ő lenne a Megfeszített, odahajolt az arcához, hunyorított, és azzal fenyegetőzött, hogy mindjárt szép lassan le fogja köpni. Békákat fogott be a cérna spulnijából készített szekér elé, az öccse arcát belenyomta a tálban lévő tésztába és „halotti maszkot” készített róla. Fél lábbal felugrott az asztalra, mikor az ünnepi terítővel terítették. A nagyapám minden eshetőségre készen egész életében tartott puskát, hol legálisan, hol nem. „Elcsaltad a lisztet Elenának meg a gyerekeknek, hogy jobban éljetez” – mondogatta az öccse felbátorodva, aztán azon nyomban, hogy enyhítse az ítéletét, vagy egyszerűen csak mert fél, hogy kap a pofájába, énekelni kezdte, hogy „Állj fel egy kőre, ülj fel a lóra...” Nagyapát Moszkván túlra, Zagorszk közelébe vitték börtönbe. Még az utazás alatt történt, hogy egy másik elítélt a vonatban hátulról hozzásimult, és szeretkezni akart vele, *tyibé bugyet horosó i mnye bugyet horosó.*³ Nem tudom, mit felelt neki nagyapa, de később soha többé senki nem tett neki ilyen aján-

³ Jó lesz neked, és nekem is jó lesz. (orosz)

latot, még a lágerben sem, soha a három év alatt. Az öt évet nem töltötte le az amnesztia miatt. Köztörvényesekkel ült együtt, akik már a reggeli alatt kigombolták a sliccüket, és mutogatták az újoncnak a nemi szervüket. Máig nem értem, hogyan tudta ott, az orosz erdőben meglátogatni őt a nagyanyám. Sokszor elmesélte, hogyan tévedt el a hideg télben a márványfalú moszkvai metróban a kartonbőröndjével, amiben a szalonna volt. Akkor zavarodott meg az elméje..., de aztán elkezdett a széllel szemben menni, a hűvös, frissítő széllel szemben, és ez segített rajta. Nem tudom őt elképzelni az orosz hóviharban, ahogyan magamat sem tudom elképzelni a Frankfurter Könyvvásáron. Az anyám a saját fényképeit küldözgette nagyapának a lágerba, míg megkapta onnan az első levelet, szintén fotóval. Ám ez nem nagyapától származott, hanem egy bűnözőtől, akinek nagyapa megmutatta a lánya képeit. A bajszos férfi ezt írta oroszul: „Messze bár, de lélekben mindig Önnel vagyok.” Mikor visszatért, nagyapa elmesélte, hogy nemcsak ezzel az emberrel kellett ott együtt élnie, hanem a két gyilkossággal is, amiket az elkövetett. Meg még azt a részt szerette mesélni, mikor visszajött. Anélkül, hogy nagyanyámat előre figyelmeztette volna, egyszer csak belépett a házba, mire nagyanyám kiejtette kezéből a serpenyőt az éppen belesorgatott krumplis palacsintával együtt. Az öccse soha nem küldött neki csomagot a lágerba. A haláluk előtt azonban kibékültek.

Nagyapám maga jött el békülni ebbe a városkába, ahol most a kortárs irodalmi fórum zajlott balti és skandináv írók részvételével. Ám a fivérek sorsdöntő találkozója előtt voltak fontosabb események is. Meghalt nagyapa öccsének egyik unokája, majd ezt követően, tehát Isten létezését megcáfoló sorrendben, a lánya. A halott unoka fényképére még emlékszem. Egy kamaszlány fekszik a koporsóban,

szemlátomást a saját szobájában. A kezében könyv. Olyan, mint egy imakönyv, túl nagy. A koporsó mellett az anya áll, akinek meg kellett élnie gyermeke halálát, meg egy fikusz. Pont annyi idős voltam, mint a halott lány. Talán csak ez volt, ami megrázott. Állandóan eszembe jutott az a lány a koporsóban, ahogy mellette fekszik két halott copfja, mint két faág – mindig, mikor a fogamat mostam, amikor a tükör előtt nyomkodtam a pattanásaimat a nyakamon, mikor kivettem az ékszereket az alma formájú kis dobozból, mikor könyvet olvastam, és sírtam, hogy az író milyen pontosan írja le a szerelmet. Nagyapa ötvenedik születésnapjára valaki abból a városból újságpapírba csomagolt sonkát küldött. A sonkára, ami olyan márványerezetű volt, mint egy moszkvai metróállomás, emlékszem. De a rokonokra nem.

Pontosan két órám volt. A kastély mögött a parkban az ösvények nem voltak leszórva. Se murvával, se kavicsokkal. A hónom alatt csak egy doboz trüffelt vittem Emilijának. Lehet, hogy Emiliuténak kell majd szólítanom, ahogy nagyapa mondta mindig, miközben felbontotta az öccse utolsó tollba mondott leveleit, amiket az unokája írt le. A nap már lemenőben volt, a repkedő bogarak fel-felvillantak a ferde fénysávokban, aztán újra eltűntek a napsütötte részen túl. Csak sárga virágok nyíltak. Kicsiny közepükben rövid, szabályos gömb alakban virágpor ködje sűrűsödött össze. Félttem, nehogy hirtelen homokvihar támadjon, ami, úgy látszik, ezen a vidéken gyakori. Egy nő, aki Vilniusban hajszálakkal, szárított jázminszirmokból varr blúzokat, nemrég megkérdezte tőlem, szeretek-e a természetben lenni. Egyedül nem. Egyedül tényleg nem. Azt feleltem neki, hogy nekem ilyenkor a távoli kutyaugatás misztikusnak tűnik, minden fűszál önálló életre kel, az ég pedig úgy borul rám, mint egy dupla fenekű ibolyaszín bőrönd, amelyben veszélyes, apokaliptikus dolgok

rejtőznek. Bogár repült a szemembe, marta. Balra a temető kerítése húzódtott, és furcsa volt tudni, hogy egy bizonyos helyen ott fekszik fehér koporsóban az a lány a hatalmas imakönyvvel a kezében, egy csepp a véremből.

Jobb oldalt a Helytörténeti Múzeum vöröslött. Ahogy mentem az ajtajában dohányzó nő felé, szürke kiségernek tűnt, aki bundácskájával minden reggel letörölgeti a megunt kiállítási tárgyakat az egérfogójában, de közben egy pillantást se vet rájuk. Ám ahogy a közelébe értem, akkor tűnt fel első ízben, hogy egy nőről semmit nem lehet mondani. A körme telt meggyaszínú, a bokáján ezüstlánc. Selypített, ahogy a Šermukšnių szót ejtette. És emlékezetemből egy német szót hívott elő: *verführen* – elcsábítani. Már régen megfigyeltem, hogy a selypítés, sőt a kancsalság is, néha különös módon növeli az erotikus hatást.

– Ott balra vigyázzon a tónál – mondta a nő, miután a Šermukšnių utca felé intett. – Úgy hívjuk, a Királynő szeme. Három méter mély, de messziről úgy néz ki, mint egy rét, teljesen be van növe.

Ahogy továbbindultam, arra gondoltam, hogy a nő csak a nyarat bírhatja ki a múzeumban (az ő szeme is három méter mély).

Emilija kijött elé a kertbe, régi, de még mindig fehér nővérköpenyben. Az arcán nem ismertem fel nagyapa egyetlen vonását sem. Mégis otthon éreztem magam, mikor azt mondta, ne vegyem le a cipőm, és teát főzött. Az egyszintes házat végül is nem jártuk körbe, csak azt láttam, hogy a régimódi kályhán két macska kuporgott. A „szilvától roskadozó” kertben pedig egy derékig meztelen férfi keverte a betont. Emilija úgy kezdett mesélni magáról, mint ha régen nem találkoztunk volna. Pedig valójában soha sem találkoztunk. Még a gimnáziumi fényképeken se láttam. Emilija a kisváros

kórházában dolgozott. A veseelégtelenségben szenvedő betegeket közeli hozzátartozóik hozták be vértisztításra. A férfiek legfeljebb két-három alkalommal kísérték el a feleségüket, általában nagyon udvariasak és ijedtek voltak. Később a feleségeik olyanok lettek számukra, mint lyukacsos és szörnyen megsárgult körték. Senki nem tehet róla, mondta Emilija, így működik a természet, régen rájöttem, hogy a férfi addig szeret egy nőt, amíg kívánja. A nők viszont néha még a férfiak halála után is szeretik őket. A feleségek kísérgettek is a férjeiket a kezelésekre, amelyek olykor négy óra hosszát tartottak, egészen a halálukig, ha nem akadt vesedonor, és a helyzet reménytelen volt. Az emberek – férfiak is, nők is, egyformán – sírtak, hogy a csuklójuk és a lábuk a vénákba meg az artériákba helyezett értágítók miatt úgy összeviszsa volt lyukasztva, hogy már nem tudta az ember, hová szúrja a tűt. Emilija azonban tapasztalt volt, előbb vagy utóbb megtalálta azt a helyet. A gyakori fertőzések miatt szkeptikusan viszonyult a peritoneális dialízishez. Persze ha ezt a kezelést otthon is megcsinálhatja magának az ember... Fél évvel ezelőtt még kaunasi klinikákon dolgozott. Ričardas – az ablakon át a férfi felé intett, aki a betont keverte – akkoriban Írországban hajtotta a pénzt egy halfeldolgozó üzemben.

– Ősszel férjhez megyek. Elegem van abból, hogy hétvégeken jöjjenek ide Kaunasból. Emiatt volt az is. Összejöttem egy orvossal a másik osztályról. Én vele feküdtem le, ő meg más nővérekkel is. Egész végig, amíg tartott a dolog, valahogy nem bírtam rávenni magam, hogy tegezzem, azt mondtam „ön”. Magázták a gyerekei is. Egyszer a régi Mercedesében szeretkeztünk. Télen. Kinyitottam a szemem, mellettem ott lélegzik egy ember, ott búzlik egy ablaktörlő rongy. Az erdei út mellett behavazott tábla: „Katolikus nyári gyermektá-

bor”. Éreznem kellett, hogy fiatal vagyok, van két működő vesém, éreznem kellett, hogy élek. A gyerektábor táblája mögött behavazott fenyőerdő, nyúl- meg kutyanyomok, hó, azon a termoszkümből kifróccsant kávé, távolabb – a külváros, Kaunas, emberek, hangok, de nekem úgy tűnt, azon a táblán túl nincs semmi... Hogy csak köd van ott meg az ég, érted? Hirtelen rájöttem, hogy már nem tudom azt mondani annak az orvosnak: „ön”. De már nem is kell, mert már nem szeretem. Mikor Ričardas visszajött, és én már itt dolgoztam, még egyszer telefonált, éjszaka, a kaunasi kaszinóból. Részeg volt, de nem nagyon. Azt mondja, Emilija, mindig tudtad, mit akarsz, bár én nem értettelek meg egészen, gyorsan mondd meg, melyik színre tegyek – pirosra vagy feketére, mondj bármilyen számot, csak szerencsés legyen. Mellettem ott fekszik Ričardas. Azt sottogom: a szín a piros, a szám a hetes. És feltétlenül hívja fel, doktor úr, a többi nővért is Kaunasban, ha csak egy vélemény van, nem érdemes kockáztatni... Az én Ričardasom meg álmában azt mondja, micsoda felelősséggel jár a te munkád, Emilija, nélküled éjjel mindenki eltéved a laboratóriumban a fiolák között.

– Emilija – mondom –, a szerelem három évig tart. Ahogy a börtön is. Aztán hazatérsz.

– Honnan tudod? – kérdezi.

– A francia íróktól – mondom.

– Meg ne haragudj, de az irodalom, tudod, egyáltalán nem érdekel. Nekem jobban ment a kémia. Olvastam, hogy itt, a kastélyban, van az a fórum, de nem megyek el. Talán csak este, zenét hallgatni. Úgy kihajtom magam a kórházban, hogy az újságot se mindig olvasom el. Meg aztán, este szilvát teszünk el. A mézet is rendbe kell tenni. A méz ősszel még kicsit ki is segít minket, hogy megéljünk. De a hú-

gom, ő biztos még egyetemre is ment volna irodalmat tanulni. Bár nem tudhatjuk, tizenkét évesen meghalt. Mikor már nagyon beteg volt, anyám az egész városi könyvtárat hazahordta a táskájában, aztán mindet visszavitte. Úgy is találták meg reggel a szüleim, könyvvel halt meg. Azzal a könyvvel is temettük el – 1972, *Éhség, Pán, Viktória*. A szomszédok, az ostobák, azt mondták, nem félték Istent, hogy egy regényt nyomtok a lányotok kezébe imakönyv helyett, de anyám köpött rá. Azok az asszonyok, akik tulajdon gyermekeiket temetik, eltemetik velük Istent is. Azonkívül, talán nyugodtabb volt, hogy azt gondolhatta, a húgom majd a mennyországban befejezi azt a könyvet. Énrám úgy hatott a testvérem halála, hogy a mában élek. Bár talán nem is a halál, túl kicsi voltam, hogy megértsem, talán a betegek. Ričardas egészen másképp gondolkodik. Számára a múlt nem létezik, csak az, ami lesz. Hazahozta a pénzét Írországból, most épít egy melléképületet, azt mondja, lesz egy másik bejárat a gyerekeknek. Nem tudja, hogy míg ő Írországból volt, engem megoperáltak, és valószínűleg nem lesz gyerekem.

Azok közül a képek közül, amiket Emilija mutatott, nagyapa egyiken sem volt együtt a fivérével. Mintha egymással versengve csak az emlékekben tudnának együtt élni. Az albumban azonban ott volt ugyanaz a fénykép, amit én gyerekkoromban összetéptem félelmemben: fehér koporsóban kamaszlány fekszik faszzerű hajfonatokkal és Hamsun könyvével a kezében, mellette pedig az anya meg a fikusz, akiknek meg kellett élniük az ő halálát.

Később kimentünk a kertbe, mert Emilijának kedve támadt szilvát szedni nekem, meg bepakolni egy liter mézet. Ričardasnak csak nem mutatott be, felmászott a létrára, zománcozott tálat tett a fejemre, egyik kezemmel tartottam, másik kezemet csípőre tettem, és

úgy néztem ki, mint azok a nők a szovjet palackok címkéin, amikben moldáv bor volt. Kimelegetett macska dörgölte fejét a lábszáramhoz. A szilvaszemek pont a fejem búbjára puffantak. Egy ki tudja, honnan odatévedt kicsiny pillangó energikusan és összevissza kezdett verdesni a szárnyával fölöttünk – mint egy papírdarabka a könnyű szélben. Repkedett erre, repkedett arra, rátelepedett Emilija mellére, kicsit pihent, újra felreppent, és eltűnt a szemünk elől. A pillangó elrepült, és én úgy éreztem, meg tudom jósolni Emilija jövőendő életét. Ričardas kibővíti a házat, de nem fog munkát kapni ebben a kisvárosban. Megint elmegy Írországba, hiszen ott minden munkakapcsolata megmaradt. Fagyasztott halat fog csomagolni a futószalag mellett, és egy fél év múlva érzi majd, hogy megfagy a szíve. Egy este, ahogy kimegy a kocsmából, és enni akar, egy másik bárban megismerkedik egy nővel, aki Litvániából egy évre jött ide szállodában dolgozni, hogy szép síremléket tudjon állítani balesetben meghalt fiának. Haza fogja kísérni a nőt, mesél majd neki az új melléképületről, a szaros életszínvonalról Litvániában, sőt még Emilijáról is. Másnap vagy harmadnap megkapja Emilija levelét, akit a távolság felbátorított, és a levélben bevallja: nem lehet gyereke, és bűnösnek érzi magát, hogy ezt nem mondta meg a férfinak. Emez felidézi majd a kisvárost, vagyis azt, ami ott várta, és ami mintha az otthona lett volna – a „szilvától roskadozó” kert, ősszel a méz, Emilija, aki régi fehér köpenyeket terít a padlóra felmosórongy helyett és...

– Na, ennyi talán elég? – kérdezte Emilija az ágak közül.

A köpenyét levette, és a fejére tekerte a méhek miatt. Lehajolt, oldalról nézett rám. Levettem a tálát, felnéztem, és rájöttem, hogy valamire emlékeztet: félig elfordított fehér arc, amit nem sütött meg a nap, telt, nedves ajkak, múltja nincsen – csupa várakozás (bár ő talán épp

ellenkezőleg gondolta), a haja helyén fehér drapériaörvények... A fáról, az ágak közül, Vermeer igazgyöngy fülbevalós lányalakja nézet rám nagy szemekkel. Csak a fülbevaló helyén, egészen a fülénél, kicsit remegve, súlyos, opálszínű köddel bevont szilva függött.

Aztán még kimentünk a temetőbe. A hónom alatt tartottam a szilvás zacskót, a literes mézesüveget és igyekeztem megjegyezni Emilija húgának sírját, bár az ilyen helyeken mindig azt gondolom, hogy másodszor nem fogok idejönni. A családot több rétegben temették a földbe, de én rögtön nagyapa testvére után elveszítettem a fonalat. A sírnál egy hársfa nőtt. A sírkő megfeketedett a hársfavirágok nedvétől, ez furcsa, hiszen már augusztus vége volt. Nyilván ez a nyár közepén termelődő szirup már évek óta szivárog a kőre. Búcsúzáskor megcsókoltuk egymást. És már megint azt képzeltem, hogy ajkammal egy olajjal épp megfestett, meleg képet érintek.

Visszafelé gyorsabban jöttem, mint odafelé, és nem ugyanazon az úton. A parkban, úgy látszik, közben esett az eső, mert az ösvények szélén sávokba összecsomósodott, lelapult virágszirmok sárgállottak. Elméletileg, úgy tűnt, nagyapám meg az öccse is járhattak itt. Bár ki tudja. A falusi embereknek nem volt ideje efféle szokásokra, hogy saját gyönyörűségükre sétálgassanak.

Alighogy a fák között megpillantottam a kastély falát, arrafelé fordultam az ösvényen, de majdnem a bozótoson keresztül. Nagyon régen valószínűleg sétány volt itt. Az ösvény végében egy semmifele funkciót be nem töltő, törött, kifakult sorompó állt. Átmásztam alatta, mert körös-körül, mint kivágott ablakú várak, mindenfelé csalán nőtt. A tarkára festett sorompókról mindig a perforált vonalak jutnak eszembe – itt levágni – a postai csekkeken. Az ilyen dokumentumszövegekben felül van az általános információ, a perforáció alatt

pedig a dátum, a telefonszámlák, kiszámolva a meglepő hosszúságú helyi és távolsági beszélgetések. Egyszóval, a szaggatott vonal alatt a kevéssé izgalmas absztrakt dolgok idegesítő jelen idővé változnak.

✂

Ahogy mentem keresztül a réten, már messziről megláttam a két újságírót a kamerával, amit egyszerűen letettek a fűbe. „Köszönöm, hogy nem késel” – hálálkodott ironikusan a barátnőm, aki Anykőcsiaiból utazott ide. Rögtön lelkifurdalásom támadt. Tudtam, hogy ő maga sehonnan sem szokott elkésni, pedig pár hónapos kislányát hagyta ott-hon, akinek a hűtőben kis kockákban lefagyasztotta az anyatejet. Két napra, hogy nyugodtan részt vehessen itt a fórumon. A férje adagonként felmelegítette a tejet, és azzal itatta a gyereket. A barátnőm meg volt győződve arról, hogy a gyerekeket legalább fél évig a saját tejünkkel kell táplálni, s akkor hároméves korukig egyáltalán nem lesznek betegek. Egy ismerős költő műanyag pohárból kávét ivott, a zakója zsebéből kilógott egy férfizokni. Tartoztam neki öt litással meg egy idézettel. De rá se néztem. Nem szeretem a költőket, mert megbízhatatlanok, és általában sokgyermekes családból származnak: több, a verseket kedvelő nővel élnek, több gyerekkel, több városban.

Félelmemben, mert nem tudtam, hogyan fogalmazzam meg pontosabban a hatásos szöveg ötödik kritériumát, elfelejtettem köszönni az újságíróknak. Lépegettem a réten a valamiért már korábban bekapcsolt kamera felé, mintha ott valami kitüntetés várna rám. (Egy újságpapírba csomagolt sonka.) Csak akkor álltam meg, mikor már nem volt hová menni tovább, mert ajkammal megéreztem a kamera üvegét. Úgy tapadtam rá, ahogy a csigák tapadnak a fa kérgére, és mindenféle, ilyen alkalmakkor kötelező bevezetés nélkül suddogni kezdtem azt, ami számomra a szöveg utolsó kritériuma:

– Ötödször. A jó szöveg sokszor vissza kell, hogy húzzon magához. A régi parkok vonzzák így az embert, hogy ott sétáljon. Ezekben mindig eltévedhet az ember. Mégis, az egymásba fonódó ösvények ellenére, a messziről visszhangzó misztikus kutyaugatás, a virágokról felszálló köd, a benőtt tavak, a fejünk felett becsukódó, veszélyes dolgokkal teli ibolyaszín bőrönd és a csalános várak ellenére haladsz előre, biztosan érezve, hogy egy helyen vár rád valami, ami ugyanolyan fontos, mint a végkifejlet. Mint egy vér szerinti rokon, akit addig egyáltalán nem vagy szinte egyáltalán nem ismertél...

A kamera mögött álló férfi ezek után a szavak után nem mozdult onnan, ahol állt. Ennél nagyobb marhaságokat is összehordanak manapság az emberek a televízióban, csak hogy jobban megjegyezzék őket. Az egyik énekes, magam láttam, még azt is elmesélte, hogy a barátnőjével legjobban virradatkor szeretnek szeretkezni, ülve, úgy, hogy közben ez a dal szól: „...bár csak hárommillióan vagyunk a világon”. Aztán az újságírók és a kedvese szeme láttára letolta egyedi tervezésű alsógyatáját. Miattam viszont a mellettem álló újságíró-nő mégis zavarba jött egy kicsit. Láta, hogy nem vagyok már fiatal, nem vagyok fotogén, valahogy összementem (a sorompó alatti átmászástól), és egyébként is... ideges vagyok. Anyáskodva megfogta a könyökömet, pár lépésnyire odébb húzott az objektívtól, maga felé, és ezt kérte: „Talán az elméleti dolgoktól, a szövegtől térjünk vissza ehhez a fórumhoz. Bizonyára van valami egészen személyes, őszinte élménye erről az ünnepségről. Tavalyról, vagy talán még korábbiakról?” Rögtön megkönnyebbültem, a szavak könnyedén kezdtek tódulni, félelem nélkül:

– Mostanában sokat gondolok az északi nyár örökös nappalára... Emlékszem, két évvel ezelőtt nagyon gyorsan telt az idő, mérhetet-

lenül gyorsabban, mint most, észre sem vettem, és már vége is volt a nyárnak. Két év előtt volt az, 1855-ben, leírok egyet-mást róla, csak úgy, a magam mulatságára, mert akkor valami történt velem, vagy talán álmodtam.⁴

...Már amikor az évet mondtam, rájöttem, hogy nem a saját szavaimat mondom. Tomas Glahn hadnagy feljegyzései voltak ezek. A *Pán* első oldala. Az a könyv, amivel Emilija hűgát eltemették. Hirtelen mindenáron mesélni akartam erről a lányról az újságírónak. Ez igazán személyes, őszinte élmény lett volna erről az ünnepegről... Korábról... Az újságíróra pillantottam, de ő épp az operatőrre nézett. Már nem mosolygott. Így, hogy már nem éreztem azt a támogatást, amire életbevágóan szükségem lett volna, teljesen összezavarodtam. Hogy elkerüljem a kamera tekintetét, amely messziről meglepően hasonlónak tűnt a fakéreghez, lehajoltam. A fű smaragdszínű volt, megérintettem – merev. Két ember négy lábát láttam, úgy néztek ki, mintha egyetlen lényhez tartoznának. Körülöttünk nem voltak se szénakupacok, se zombékok, se más elszáradt nyalábok. Akkor sietve, anélkül, hogy felegyenesedtem volna, feltéptem az ujjaim közül kicsúszó literes üveg tetejét, négy ujjamat beledugtam az Emilijától ajándékba kapott mézbe, amely ősszel segített nekik megélni, kikötortam egy jó maréknyit, és azzal bekentem a kamera objektívjét. (Pontosan úgy csináltam, ahogy régen Keleten csinálták az emberek, amikor egy fának mondták el a titkukat, mert azt akarták, hogy az így megfulladjon a sötétben.)

⁴ G. Beke Margit fordítása.

2

Cím nélkül

A SZÜLETÉS (1960) ÉS A HALÁLOZÁS (?) dátuma az ember életrajzában véletlen csupán. Sőt, néha hiba: előfordul, hogy az ember előbb fejezi be az életét, mint hogy meghalna. Az élet fontos eseményei – a Vilniusi Egyetem elvégzése, házasságkötések, születések, az idegenben töltött évek, válások, ismeretségek, a *Megtervezett pillanatok* című esszékötet megjelenése, halálok – olyan eseményekké válnak, amelyeknek az emlékezetben más a jelentőségük, mint volt akkor, amikor megtörténtek. Egy, az életrajzban nem rögzített véletlen sorsdöntő lehet, és „az, hogy milyennek mutatja magát az ember valamely pillanatban, általános érvényű lehet az egész életére”. Mallarmé azt mondta, a világ azért van, hogy egy könyvben érje el célját. Számomra a világ azért létezik, hogy az emlékezetben érje el célját. Az emlékezet olykor az ember akaratára ellenére válogat a képek közül. Ez a folyamat történhet tudatosan is, szinte patológikus élvezettel.

Néha egyszerűen újraalkotom a múlt képeit, szeretem megállítani őket a legizgalmasabb helyeken, pimaszul átszabni az eseményeket. Montázsokat ragasztok össze, hogy az életrajzom filmje (különösen a vége) a képzeletemben másképp alakuljon... Mindenféleképpen.

Az emlékezetemben őrzött CV egészen másképp fest, mint a hivatalos. A hobbi rovatba talán beleírnám ezt: a falusi ház pincéjében felhalmozott alma szolgatása. Vagy – egy poros kisvárosban az emberek beszélgetéseit figyelni: „Hallottad, hogy júliustól drágább lesz a fűtés?” Addig úszni a tóban, míg Isten, hogy meghosszabbítsa az élvezetet, néhány gondolatomnak kopoltyút ajándékoz. Meg a csodálkozás örömet... A *Frida* című filmet nézem, és felismerem ugyanazt az anyagot, amiből egy asszony párnát varrt nekem.

Egy tikkasztó nyári napon a kávézó előtt valami kamasz alamizsnát kér: „Asszonyom, az anyám már évek óta súlyos beteg. Talán tudna...” Turisták mennek el egymásba karolva, egy idős nő meg egy férfi. A férfi szolgálatkészen előrenyújtva tartja az asszony nyitott retiküljét, míg az gondterhelten keresi a szemüvegét meg a pénzt. Egy álmos macska palacsintaként lapul az aszfalra, mert a feje felett darázs süvít el, mint egy puskagolyó. A fodrászatban a fodrász ezt kérdezi: „A haját maga festi?” „Igen” – mondom. „Látszik” – hagyja helyben. Mikor visszatérek, a kamasz a kávézó kerthelyiségében ül egy asztalkánál, és a semmibe bámulva nekilát a habcsóknak. Amit „a súlyos beteg anyjának” gyűjtött pénzből vett. Míg a kávémat iszom, megszámlolom a sűteményeket: kilenc. Megérdemli. A hatásosan kitalált meséért. Erre a történetre mondhatjuk, hogy „eladható”. Egy testes férfi ünnepi kalácsot vásárol a kávézóban, de nem működik a hitelkártyája. Kihúzza a kártyát az eladó kezéből, és hevesen dörzsölni kezdi az ingén, mintha ettől a mozdulattól magának a megváltó tűznek kellene fellobbannia.

Mikor hazaérek, látom, hogy a szomszédnál, aki a fal túloldalán lévő lakást megvette, a szerelők átyukasztották a falat, pont az én vécémnél – a nyílás akkora, hogy két ököl belefér. A résen át üdvözöljük egymást. Ígéri, hogy másnap befalazza. Bekapcsolom a televíziót. Svédországból meghozták a Litván Nagyfejedelemség zászlóit, ki fogják állítani őket. A riportban, a kiállítás megnyitóján, felismerem azt a nőt, akivel egyszer a vakságról, az abszolút sötétségről beszélgettünk. Hogyan éljen az ember, ha már nem lát semmit: a macskákat, a darazsakat, a habcsókot, a turistákat, a zászlókat, a falban tátongó lyukat. Mikor nem látja már a történeteket. Akkor, amikor úgy tűnik, hogy az életnek vége, megmarad még az egyszerű dolgokra való rácsodálkozás. Mint egy nem tervezett pillanat. Mint a még mindig folytatódó valódi életrajz.

3

Hosszú séta rövid mólón

ELSŐ KÖNYVEM MEGJELENÉSE UTÁN úgy három hónap telt el, mikor késő este felhívott egy ismert kiadó igazgatója, akit látásból ismertem. Nem szeretem a késő esti hívásokat. Régóta a hozzátartozóim betegségei jutnak róluk eszembe, meg amikor az anyám barátnői ellenőriznek, hogy nem művelek-e valami illegálisat, például nem iszom-e bort a konyhában Nabokovval. „A készülő regény miatt zavarom. Szeretnénk beleolvasni a szövegbe.” Biztosítottam róla, hogy semmit nem írok. De rögtön világossá vált, hogy türelmesen folytatni fogja a beszélgetést. Mondtam, hogy most éppen az a periódus van, amikor olvasok. A tapasztalati írást képviselem: amennyit élek, annyit is írok. Nem írhat az ember gyorsabban, mint ahogy élni sem élhet gyorsabban. A valóságot pedig fel kell építeni – pénzért, játszva és rendszeresen. Rendszeresen én még egy jó levest sem tudok megfőzni, nemhogy prózát írni.

Ráadásul épp akkor kezdtem bele a felújításba. Megvettem a ragasztót. A gobelint. Már több napja vártam a mestert. A klaipédai fotelt kellett bevonnom japán hieroglifákkal. A padlón ültem, amikor telefonált, azon az anyagon, a *Stílust* lapozgattam. Néztem, és csodálkoztam, hogy tudják a felsőbb körökhöz tartozó nők azokkal a körmökkel sérülés nélkül megtörölni a hátsójukat. Rövid szünet után az igazgató azt mondja: „De hiszen azt írta, hogy ír. És egy eszében nagyon alaposan, de szükségtelen iróniával felsorolta, minek kell benne lennie egy eladható regényben: valami egzotikumnak, egy kis istenkáromlásnak, egy adag nem szokványos szex...” „Egy másik eszében meg azt írtam – mondom –, hogy a barátnőm egy macskaszállító táskában visz engem kávézni az óvárosba, és az ő apjának csak arra kellene a nők, hogy a kullancsokat kihúzzgálják a hátából.” Ha valaki félbeszakít, semmi kedvem tovább beszélni, ám az igazgató egy tapasztalt játékos szinte közönyös hangján folytatta: „Na igen, a fikciót nehéz megkülönböztetni a valóságtól. Ahogy a gyengéd elbeszélőt a kategorikus szerzőtől. Biztos vagyok benne, hogy előbb vagy utóbb úgyis fog regényt írni, bizonyos szövegrészeiben még élnek és mozognak az elásott hosszabb történetek. Fel fogom hívni, ha szabad, úgy négyhavonta. Jól gondolja meg. Semmi újdonságot nem mondok, de mi egy író regény nélkül ebben a mai világban? Semmi. Másként fogalmazva: esszéíró. Ha nem szerepel egy regény borítóján, akkor nincs sehol. A legjobban eladható könyvek most, és ez bizonyára így is marad, a regények. Néha magam is csodálkozom, miért. Tudja, az ember belesüpped a fotelba, és azt akarja, hogy az elbeszélés rugója hosszú időre kilökje a képzelet kozmoszába. Arra vágyik, hogy megtapasztalja a súlytalanság áldott állapotát. Hogy kikapcsolódjon. Hogy nyomozó legyen, vagy gyilkos.

Hogy utazzon. Átélje a tökéletes szerelmet és a tömény érzelmeket. Egyszóval, hogy civilizáltan kibújhasson megunt bőréből. Mikor kicsi voltam, így olvastam nagy élvezettel *A három testőrt*, leckét kellett írnom, így csak miután elolvastam egy-egy fejezetet kémiából vagy fizikából, akkor engedélyeztem magamnak, hogy egy félóra-ra kinyissam Dumas-t. Most látom, hogy a lányom hasonlóképpen olvassa a *Kisfiú a lányvécében*-t. Mikor az ember elbeszélést olvas, nem tud belefeledkezni. Nincs messziről érezhető vonzása. Tudja, mint amikor az ember csónakázik, és nagyon jól érzi magát, és a part még messze van, de úgy messze, hogy az közben nem veszélyes. A regénynek akkor kell véget érnie, amikor az olvasási folyamat még nem tudott kényszerré válni. Az ötszáz oldalas könyvek hamar csődbe mennek. Hacsak nem valaminek a keresése tartja fenn az elbeszélést. Mankell, Lindell, Irving, Murakami, Brown... Visszatérünk a krimihez, csak kicsit más szinten. Mikor azt mondom, »keresés«, nem feltétlenül holttestre gondolok. Hatásos lehet a nemi identitás keresése is. Egy esszében azt írja, hogy elveszítette a nemét. Ez pompás kezdet egy regényhez... Vagy az élet vége. Viccelek, természetesen. Téved, amikor azt állítja, hogy a cselekményt le kell lőni. Az egekbe magasztalt esszé műfaja szinte rögtön élőködni kezdett, amint megerősödött. Ezeket a szövegeket hamar el fogják süllyeszteni az idő folyamában a bennük található aktualitások meg a szerzők fékezhetetlen exhibicionizmusa. Az elbeszélők azt hiszik, hogy a magányról beszélnek, pedig valójában csak a fejlődő nemi szerveiket tapogatták. Onnan kipasszírozni az egzisztenciát éppoly nehéz, mint kőből izzadságot fakasztani. A szex... Biztos emlékszik az egyik művészettörténész hasonlatára: a szex olyan, mint szilvát enni. Az erotika pedig – virágok illatát szagolni. És hol a szerelem? Az olyan érzel-

mek, amiket annyira elsorvasztottak, hogy csak a mozdulat maradt, csak a katonákat érdekelhetik. Majdnem azt mondtam, »az emigránsokat«. És nem az újoncokat, hanem akik már régóta ott vannak. Azt gondolom, hogy a szex szerelem nélkül valóban nem más, mint szilvát enni. De a maggal együtt. A legfontosabb: ne féljünk belevágni. Tudja, mit mondott Bernard Shaw egy hölgynek, mikor az arról érdeklődött, hogyan szokott írni? Azt felelte: balról jobbra. Talán a regény kulturális tekintélye rettent meg? A terjedelem. A cselekmények, a probléma, a jellemfejlődés, a sorsok mint a társadalmi élet tükré. Nevetséges. Nem az *Anna Karenina* idejét éljük. Határozza el magát, a maga vonata tényleg meg fog érkezni. Tulajdonképpen minden szöveg, még a regény is, a szabadon áramló gondolatok leírása. Jó, ha egy-egy receptet is beleszó. Na persze ezt is használják már mások. Esquivel víz a csokoládéhoz, és Allende afrodiziákumai útban a Baltikum felé csiperkegombává változnak, Litvániában az asszonyok még salátát is készítenek a *Csiperkegombák testamentuma*⁵ alapján. A regény bármiről szólhat. A legfontosabb a kezdet. Meg az, hogy az ember képes legyen időben pontot tenni a végére. Ahogy már mondtam, mielőtt az olvasás kényszerré válna. Halló... nem zavarok? Most például mire gondol? Biztos vagyok benne, hogy abból lehetne az első mondat. Csak nem kellene túl hosszúnak lennie...”

Arra gondoltam, hogy a XII. században vagy korábban lehetett, amikor még nem találták fel a mechanikus órát, hogy az asszonyok főzés közben az elmondott zsolttárok számával mérték az étel elkészítésének pontos idejét. Azt szeretném, hogy valaki, aki a szövegemet olvassa, főzés közben szénné égesse a babot.

⁵ Laima Muktupavela lett író 2003-ban megjelent regénye.

Noha élvezem, amikor szembeszegülök a szigorú szabályokkal, mégis világos, hogy bármilyen szöveg első mondata nagyon fontos. Nem jó igenévvvel kezdeni, mert ezek nem nevezik meg pontosan a legfontosabb cselekvést, hanem éppen csökkent értékűvé teszik. Feltétlenül kerülni kell az irodalmias szavakat, olyanokat, mint „felhagy”, „csitt”. Az élő nyelvnek ezektől hullaszaga lesz. Aztán ezen a szagon nem hatol át a legélőbb metafora sem. A módosítószók pedig csak az első pillantásra látszanak a nyelv legjelentéktelenebb részeinek. Valójában hatalmas erejük van. Az egyik ismerősöm osztálytársnője, aki végül is falun maradt a négy gyereket nevelni, levelet írt neki, amelyben hívta, hogy nyáron látogassa meg a családjával. A levelet egy megjegyzéssel zárta, amibe bele akarta illeszteni ezt a kecses, „csak úgy” soha nem használt, legfeljebb egy neves napilap újságírójának írt levélbe illő szócskát: „amúgy”, de összekeverte egy másikkal. Ez jött ki: „Szent Iván-napra eljön a bátyám is a gyerekeivel, tüzet rakunk, mehetek majd fürdeni a tóban. Csakhogy, ha jössz, dobd be a fényképezőgépet is.”

Ám az igazgató elültette fejemben a gondolatot. Úgy dobta oda az ajánlatát, mint egy Dumas-hős a kesztyűt a lábam elé. Hogy én ne tudnék megírni egy könyvet? Egy igazit? Úgy háromszáz oldalasat. Legalább kétszázötvenet. Pamela Anderson képes rá. Madonna is. Még az ő kislánya is ír mostanában. (A mama szerkeszti.) Régen rájöttem, hogy bármilyen gondolatokból könyv lehet, ha grammatikai mértéktartással jegyzik le őket. Nem annyira a szöveg a fontos, mint inkább az imázs. Bár ez rejt némi veszélyt. A. Camus mondta: „Minden művésznek, aki társadalmunkban megpróbál hírnevet szerezni, tudnia kell, hogy nem ő maga lesz híres, hanem valaki más az ő neve alatt, aki aztán kicsúszik a keze közül, és egy nap talán meg

is öli a benne rejlő igazi művészt.”⁶ Az imázs kialakítását, azt hiszem, három dologgal kell kezdeni: az arccal, a névvel és az életmóddal. Mikor a szomszéd előtt elszóltam magam, hogy azt tervezem, fogszabályzót tetetek fel, mert szeretnék valami modern fényképet csináltatni magamról, megmondta, mennyibe kerül. Telibe talált. A pénz a gyenge pontom. Például a férfiak közül csak azok tetszenek, akik gazdagok. A vonzerejük számomra egyenes arányban van a bankszámlájukkal. Mikor még régebben pszichiáterhez jártam, ő azt mondta, ez nem más, mint egy a pszichológiában jól ismert, mindkét nemre (de a nőkre inkább) jellemző ösztön, és még ahogy öregszem, és egyre nagyobb bölcsességre teszek szert, még akkor sem fogom tudni sehogyan sem leküzdeni ezt a hibámat. Az ösztönt állítólag elfojtja az erősödő gazdaság. A szomszéd azt tanácsolja, ne áldozzak egy ezrest a fogorvosra. Azt mondja, inkább mikor fényképeznek, a fogszabályzó helyett a felső ajkam alá dugjak be egy fél cipzárát.

A névváltoztatásban egy olyan embernek, mint én, vagy a szerelem segít, vagy a véletlen. Hát, a szerelemet, negyvenöt éves nőként – ahogy a végrendeletekben szokás írni – szellemi képességeim teljes birtokában, szabad akaratomból „kihagynám”. Viszont már két hete, véletlenül, leveleket kapok egy ősz hajú amerikai férfitől. Egy távoli rokonomtól kapta a címet, mert levelezni támadt kedve. Keresett egy „intelligent woman who has a sense of humour”. Legjobban a neve tetszett: Faulkner. Meg a papagájok. E-mailben elküldte a saját képét meg a papagájokét. Ez egyik tudja mondani, hogy „Hanna wants the cracker”. Amit én akarok, az egy másik vezetéknev. G. Faulkner... Együttal (és talán valami értelme is lenne) az orra alá dörgölhetném az összes írónőnek, akik a vezetéknevük nőnemű

⁶ Vászárhelyi Júlia fordítása.

alakját semleges formára változtatták. De egyelőre így írom alá a regényrészleteket: G. (Vörös) Radvila.⁷

Az esték mostanában csendesek az otthonunkban, ahol a lányommal élek. Néha úgy tűnik, hogy ez a csend belőlem ömlik ki, mint az olaj. Mintha túl sok lenne belőle. Hallom, ahogy a háromszögletű kis részből a virágról az üvegre pattannak a túlrejt magvak. Lehunyom a szemem, megdermedek – „És hirtelen – az örökkévalóság. Nem jókor. Nem jó helyen”. Az angol porcelántányérből a macskával felváltva lefetyeljük a teát tejjel.

Aztán lerágjuk a körmünket. Nemrég tettem szert erre a szokásra, mióta szünet nélkül valóságshow-kat nézek. A félelem miatt. Mert azt hiszem, azok az emberek, abban a formájukban, ahogy első alkalommal bemennek a stúdióba, az adás után „nyomtalanul eltűnnek”, és ezt még csak nem is veszi észre senki. A macska azért rágja a körmét, mert nem szereti, ha a speciális kisollóval vágom le úgy, hogy először undorító módon úgy teszek, mintha csak meg akarom simogatni. Később ezeket a körömdarabkákat ott találok a papucsomban meg a kenyértartóban. Néha ketten ülünk egy fotelban, és salsát hallgatunk. Ha a macskának lelóg a farka a fotelról, a mancsával gyorsan visszahúzza, mert dühíti, ha „nem teljes egészében” ül a párnán. Azt a CD-t egy ismeretlen ember hagyta ott nekem valamelyik szerkesztőségben, egy cseppet sem agresszív szerelmeslél kíséretében. Így írta alá: „Jonassiera”. Mikor megkérdeztem, hogy nézett ki az a férfi, aki a CD-t hozta, a szerkesztőségi hölgyek megvonták a vállukat, mintha a novemberi szél vagy a hó lett volna az.

⁷ A Radvilák (lengyelül Radziwiłłek) nagy befolyású nemesek voltak a középkori Litván Nagyfejedelemségben. A család egyik jeles tagját Vörös Radvilának hívták.

Szeretem a salsa tajtékzó ritmusát – mint a novemberi szél meg a hó... Azt hiszem, az a férfi igazából az egyik barátnőm volt, aki lengyel versfordításokat hozott be a szerkesztőségbe, de mostanáig még nem mondtam neki semmit. Hadd érezze úgy, hogy sikerült illúziót keltenie bennem. Mikor éjjel mennek a vonatok, hallani, ahogy remegnek a szobában az ajtók meg az üvegek. Mintha szép lassan földrengés kezdődne. Idén nyáron az első földrengés után egy dán férfi azt az instrukciót hallotta Vilniusban, hogy amint az ember megérezzi a remegést, be kell állni az ajtóba, kezünkben valamilyen személyes dokumentummal. Az ajtó kerete valamennyire megvéd a fentről lepotyogó dolgoktól (vagy a vakolattól), a dokumentumnak meg az azonosításkor veszik hasznát. Mikor pár óra múltán Vilniusban ismét remegni kezdett a föld, be is állt a Chili Pizza ajtajába – két kezében tartotta a személyes iratait, a foga között meg a litván bankkártyáját.

A fürdőszobában, mikor hosszasan fürdőzök, néha kutyaugatás hallatszik. Egy nagy, dühös, energikus és még nem öreg kutyaé. A víz alá merülök, hogy ne halljam. Többször aprólékosan végiggondolom, ki lakik tőlem balra. A varrónőnek, Liudának macskája van. Az a macska, mikor tüzelt, mellelleg pont február 14-én, rákakált a lábtörlőmre. Dühében, meg a szenvedélytől (ezek gyakran járnak együtt), mert kiszagolja az én kandúromat, az meg, hiába szólongatja a nyávogásával, nem válaszol. Olyan, mint én, nem szeret az ajtón keresztül flörtölni. Alattam balra egy büfé van, ahol cseburekot árulnak. A fenti szomszédoknak csak gyerekei vannak. A fürdőszoba vastag falán túl, számításaim szerint, nincs semmi. Legfeljebb a szorosan hozzánk épített másik ház, ami kintről úgy néz ki, mintha ugyanaz a ház lenne. Lehet még egy kis zárt udvar. Úgy képzelem, hogy teljesen benőtte a tyúkhúr, a közepén talán olajfestékkal lekent szivattyús

kút áll. De még soha nem találkoztam olyan emberrel, aki a másik kapun kutyaival jött volna ki. Ez a fürdés közben hallatszó ugatás már negyedik éve egy szőrös rejtély számomra. J. Cortázar egyik hőséneke a rejtély a szállodai szobában egész éjjel hallatszó megadó sírdogálás volt. Miközben azt találgatta, hogy micsoda kegyetlen oka lehet ennek az éjszakai sírásnak, álmatlanság kezdte kínozni, ami teljesen kimerítette. Ez az ember majdnem megőrült. De aztán, úgy rémlik, valami történet kerekedett ebből.

Az életmódon változtatni különösen nehéz. Nehezebb, mint arcot, nevet váltani. De én elszántam magam. Mint ahogy hosszú szünet után lenni szokott, kényszerítem magam, hogy elmenjek a fogorvoshoz. Egy csendes estén odamentem a lányomhoz, mikor leckét írt. Mielőtt belevágtam volna a nehéz, és, ahogy kezdetben gondoltam, hosszú beszélgetésbe, lábammal kétszer megigazgattam a felhajtódott szőnyeget. A két papucsát szép rendesen a helyére toltam. A lányom tőlem elfordulva olvasta a földrajzkönyvében azt a fejezetet, ami az Európát egykor elborító jégtakaróról szólt, ami a felismerhetetlenségig megváltoztatta a kontinens képét.

– Kislányom. Fontos dolgot mondok neked. Felhívott egy bölcs kiadó. Azt ajánlotta, írjak regényt. Pénzt ajánlott. Elmegyek... Elhatároztam, hogy igazi író leszek. Gondolkoynom kell. Talán meg kell változtatnom az életmódomat. Összekötni banális egzisztenciánkat a túlvilággal. A holtakkal.

– Holnap dolgozat. Ha elmész a boltig, hozz kekszet. Két csomaggal. Csokisat – kérte a lányom. Hátra se fordult.

A folyosón vettem fel a kabátot, a „Don't Leave Home Without It” feliratú textiltáskába betettem egy tartalék harisnyát, a galagonya-cseppes üvegcsét, a brandyt, a Nabokov-kötetet és a lányom fényképét.

A hideg utcára, a polgármester által ideálisan elrendezett, mégis mindenféle váratlan dologtól nyüzsgő óvárosba nyíló ajtó kilincset fogva gondolatban mintha azt bizonygattam volna, hogy helyesen cselekszem. Hogy a három éve halott anyám, akinek a koporsójába, mikor senki nem látta, betettem egy jázminágot, megbocsátana nekem.

Egy nyolcadikos gyerek minden bizonnyal túl kicsi, hogy felfogja: ha az ember igazi író akar lenni, akkor mindenestül megy el otthonról. Ahogy J. Kunčinas mondaná, elkezdi „újonnan” kialakítani az életét. Az írók meg vannak átkozva. Az igazán tehetségesek és szenvedélyesek a gyerekeiket teljesen elhagyják. Otthagyják őket a feleségeknek meg a férjeknek. A nővéreknek meg a fivéreknek. A sorsnak és a törvényeknek. Ők a saját szívük ritmusa szerint élnek, egy különleges térben, a mindennapi léttől független örökkévalóság zúgásában. Ha meg akarja őrizni tehetségét, amely annyi örömet nyújt boldogtalan emberek akár ezreinek is, az írónak nem lehet se otthona, se munkája, se pénze, se lelki nyugalma. El kell merülnie az egyedülletben. Gyötrődnie kell. Sokat inni és sokat éhezni... Az ezen a helyen organikusán, mindenfajta erőfeszítés nélkül született ritmus azt bizonyította számomra, hogy helyes útra lépek. A fikció kell, hogy legyen az író egyetlen és mindennapi kenere. Véres verejtékkel öntözött ihlet-ugar, melyen gyöngé krókuszok nyílnak. (Szemantikailag a „gyöngé” melléknév helyett talán jobban illett volna ide a „törékeny”). Egzotikus dolgok. Egy kis istenkáromlás. Transzcendencia. Halottak. Formák. És... hogy mondta akkor?... betétként ételreceptek. A regényírónak az oltárok árnyékában kell hallgatóznia, kiért szól a harang. Bolyongani a pirkadat előtti országutakon a folyó túloldalán a fák árnyékában. Mint egy *Homo Faber*, mozgó röntgenállomás vagy egy erős angyal. Hátrafordultam... Az első emeletről a lenfüggönyön át fény szivár-

gott, az ismétlődő múlt idő. Kekszet hozz. Két csomaggal... Csokisat. Előttem a város és a kutyák. A jégkorszak csillagai. Száz év magány és a halhatatlanság. Éreztem, ahogy a szemembe könnyek gyűlnek, belerúgtam a kapuba... Mintha minden utoljára történne. Megcsókolom a sötétséget. (Megcsókolom a Foltost.) Aki elment, nem jön vissza.

Sötétedett. Az óvárosban, talán a fények miatt, lassabban sötétedik, mint a vasúton túl. Ott, a vasúton túl lakott az az ékszerész, aki az ezüstgyűrűt csinálta nekem az alexandritkövel. Az ég most éppen ilyen színű volt – ibolyakék, pirosas szélekkel. Az este pedig olyan, mint az, amikor a válás után összetörtem a nefelejcses esküvői étkészletet. Kimentem, tréningben, a kartondobozzal a hónom alatt, és a hat csészét meg a kávéskannát odavágtam a sínekhez. Akkor még nem vágták ki a nagy fákat a vasútnál. Mindig, mikor a szemetet vittem ki, a fejem felett mint a csúzliból elhajított kövek repkedtek a denevérek.

A szürkülésben az jutott eszembe, hogy az embert nem az évek teszik öreggá, hanem a dolgok, amiket megért. A regényt a paradicsomban játszódó epizóddal kellene kezdenem. Az elbeszélő meghalt, de az olvasóknak azt kell hinnük, hogy a nő egy kis üdülővárosban nyaral. Hosszú séta várható egy rövid mólón, ahogy a cinikus angolok mondanák. Mert pesszimista vagyok. A múltból rendszerint a legsötétebb élményeket választom ki, és ezekből nem kevésbé borús perspektívát gyúrok. V. Nabokov ezt mondta a regényről: „Furcsa, olyan, mintha emlékeznék a jövőbeli műveimre, noha azt sem tudom, miről fognak szólni. Teljességükben fogom felidézni és megírni őket.”⁸ Mostanában, mikor az ember beviszi a szöveget a kiadóba, rögtön javaslatot tehet a borító kialakítására is. Megkérném a grafikusot, hogy

⁸ Pap Vera-Ágnes fordítása.

a keresztnévemet fekete betűkkel függőlegesen írja, a Vörös Radvilát pedig vízszintesen, hogy szimmetrikusan metszse az első szót, úgy, hogy a keresztnévből és a vezetéknevből világosan kirajzolódjon a kereszt jele. A könyvnek egyszerű címet adnék: „Azokban a napokban, amikor éltem.”

„Pihenésképpen gondolatban gyakran visszatértem a múltba. Olykor ki tudja, honnan, hirtelen szél kerekedett, és könnyű homokörvényeket kavart az utcákon. Ezek az örvények a palackból kiszabadult dzsinnek sziluettjére emlékeztettek, amit gyerekkoromban láttam a régimódi mesekönyvekben. A távolban a parton, mintha nem közvetlenül hallanám, egyfolytában kis csengettyűk csilingeltek. Úgy képzeltem, hogy fürtökben lógnak a tevék nyakában, bár valószínűleg valami kecskét vagy tehenet díszítettek velünk. Egyébként a trágyaszagot is éreztem. Nem gondoltam, hogy még itt is, ebben az Istenhez legközelebb lévő zugában a világnak, szabadon legeljenek a jószágok, hogy lesznek tanyák, ráadásul valamiféle hierarchia szerint. Homok, bogyók és plüssjátékokhoz hasonló felhők. A tevék látványa, ami talán valami Törökországról szóló prospektusból tévedt ide (>Marmaris... Mindenki megérdemli, hogy egyszer az életben eljusson a paradicsomba<), egyáltalán nem illett a kőből épült kunyhók mellett érő földiszederhez. Elképzelhetetlen kombináció, akárcsak Wiiralt rézkarcain az oroslánok és a nyírfák. Ha hosszabb ideig álldögáltam a folyónál, a víz háztartási holmikat vitt el előttem: egy csíkos matracot, elkopott küszöbökre emlékeztető fadarabokat. Nehéz elhinni, hogy egy meghatározhatatlan márkájú, modern, fekete autóbusz hozott el ide, a hegyekbe. Az iroda alkalmazottja induláskor mindenkit figyelmeztetett, hogy semmiképpen ne dugdossunk pénzt a sofőrnek. Habár a buszon éjszakázó idős embereknek való-

színiúleg egyáltalán nem volt pénzük. Legfeljebb egy-egy emlékérmük. Mikor felocsúdtam a buszban, amely teljesen hangtalanul siklott a hegyi úton, egy luxusautó reklámja jutott eszembe a Focusból. Felül az arany színű Chrysler, alatta vérvörös betűkkel felirat: »Egy ilyen autóban, ha valami zörög, azok csak a felesége összekoccanó fogai lehetnek.«»

Egyelőre ebben a szövegben csak egyetlen kétértelmű szó tetszett: hogy az iroda lehet utazási és temetkezési is... A Hajnal-kapu utcájának ronda kereszteződésénél megálltam, vártam, hogy zöldre váltsa a lámpa. Szemben egy reklámtáblán gyerekek gomba formájú sapkában – „Úgy bukkannak elő, mintha ott se lettek volna. Autósok, figyelme!” Kicsit hátrébb húzódtam, mert a nénikém pont nemrég mesélt két halálesetről, amikre egész életében emlékezni fog. Az egyik épp egy gyerek halála volt (örülök, hogy önvédelemből töröltem az emlékezetemből ennek a halálnak a borzasztó körülményeit), a másik két nő halála. A múlt század ötvenes éveiben épp azon a helyen mentek, ahol most én álltam. A nénikém mögöttük lépkedett, ment a Pedagógiai Főiskolára. Spanyol és német nyelvet tanult. Az „élni” ige többes szám második személyű alakja spanyolul „vivis”. Csak a „v”-t „b”-nek kell ejteni. Ő meg a barátnője sehogy sem tudták megállni nevetés nélkül, amikor intelligens tanárnőjük, aki hálót viselt a haján, és szerelmes volt a spanyol polgárháború vesztes hőseibe, ragozáskor mindig azt mondta „bybys”,⁹ és emiatt egyszer még ki is zavarták őket az előadóteremből. Az a két asszony ott előtte át akart menni az út túloldalára, de a Hajnal-kapu felől épp akkor fordult ki váratlanul a vasút felé egy teherautó. Vastag üvegtáblákat szállított. A kanyarban a teherautó egyik palánkja kioldódott, és az oldalra le-

⁹ A litván *bybys* szó jelentése „pöcs”.

dőlő üveglapok darabokra szabdalták a két nőt a járdán. A „vivis” szó ezután egészen mást jelentett a nénikém számára. Azt mondta, attól fogva annyira magáénak érezte a szót, mint az esőköpenyét. Kicsit litvánnak is gondolta már. A bácsikám pedig, mikor meghallgatta a történetet, így kommentálta: „Hát nem tudtad, hogy Isten a Hajnal-kapu túloldalán van?”

A Hajnal-kapu túloldalán, jóval lejjebb volt az az étkezde, ahol anyám gyakorlaton volt, mikor a Kereskedelmi Technikumban tanult. Az étkezde már nincs meg, de a helye mellett el lehet menni. Az étkezdében banális zöldségszag terjengett – főtt krumpli, cékla, répa szaga –, és egész nap csörömpöltek az alumíniumedények. Az öreg szakács, Mirikas, akire a diáklányok oktatását bízta, egy forró tavaszon megtanította őket igazi limonádét készíteni. Nem kell hozzá más, csak hat citrom. Meg cukor és víz. Három fél citromot meg kell hámozni, és a héjukból a cukorral szirupot főzni. Aztán ezt összekevered a többi citrom kipréselt levével, és még egy kicsit hígítod forralt vízzel. Feltétlenül jéggel kell inni. (Valószínűleg zúzottal.) A poharakat citromkarikákkal díszíthetjük. Az igazi narancsszörp, amennyire tudom, nemcsak citromból készül, hanem keserű narancsból is. És rózsavízzel hígítják, ami nálunk akkor sem volt, és most sincs. Azt hiszem, hogy mostanában ilyen limonádét, amit kocsiról árulnak, csak a dél-amerikai írók regényeiben lehet inni – J. C. Oatesnál (talán W. Faulknernél is). Mirikas a főzés hihetetlenül egyszerű fortélyaira tanította meg a lányokat. Például, ha azt akarjuk, hogy a leves sűrű legyen, a krumplit nem vágni kell, hanem darabokra törni a késsel. Anyám a fűszereket is egy bizonyos pillanatban szórta a levesbe, mikor már csak pár perc volt hátra a főzés befejezéséig, és aztán már nem vette le a fazékról a fedőt. Az étkezdében dol-

gozó lányok, mikor épp nem volt dolguk, kitalálták, hogy megviccelik Mirikast. Anyám az ebédszünetben egy telefonautomatából kezdte hívogatni őt a munkahelyén, szinte mindennap. Zsebkendőbe bugyolálta a kagylót, úgy beszélt bele. „Már egy éve figyelem magát. Ma megint szomorúan ment be a munkahelyére. Az étkezdében ebédeltem, és láttam magát a konyha ajtaján keresztül. Gyönyörű nők veszik körül munka közben.” Úgy tűnt, mintha egy szerelmes ismeretlen hívogatná az öreget, aki valahol a közelben, talán az utca túloldalán dolgozik.

Mirikas levágatta a haját. Mindennap másfajta csíkozású ingben kezdett bejárni. Menet közben egyre az akkor még csak néhány ott álló ház kirakatát leste. A lányok, hogy még jobban szórakozzanak, bevittek az étkeзде konyhájára egy lemezjátszót, és egyre azt a dalt hallgatták, aminek a refrénje ez volt: „Csip-csirip, csak azt ne hidd...” Anyám találkoztól beszélt meg Mirikasszal a Képzőművészeti Múzeum előtti térre, direkt olyan helyre, ahol az embert messziről lehet látni. Mirikas egy óra hosszat várta az ismeretlen nőt. A lányok három adag fagyalaltot ettek meg a padon, de nem mentek oda hozzá. És abba hagyták a telefonálgatást. Mirikas hirtelen vénülni kezdett, még össze is zsugorodott. Ülve irányította a főzést, pedig azelőtt ide-oda szaladgált a konyhában fehér kabátja szárnyait a zsebébe gyűrve. Néhány hónap múlva az öreg meghalt. Anyám akkor már egy étteremben dolgozott a szülővárosomban. A barátnője hívta fel az évfolyamáról, és elmesélte, Vilniusban azt beszélnek, hogy az öreg felakasztotta magát. Hogy nem az influenza szövődményeibe halt bele, arról az ismerősök között terjedő részletek tanúskodnak. Állítólag Mirikas bezárt szobájából eltűntek valami lakkozott fadobozkák, amikre rozsföldek meg orosz trojokák voltak festve. Mintha az unokaöccse akarta volna

megszerezni a lakását. Mikor az öreg meghalt, a rendőrséget azonnal felhívta egy névtelen telefonáló. Igaz, a gyakorlat utolsó napján Mirikas búcsúztatást rendezett a lányoknak. Sztroganov-bélszínt készített, és főzött citromos limonádét. Anyámat behívta magához az öltözőbe, és neki ajándékozta régimódi metszett fém teáskannáját, aminek nem volt teteje. A barátnői azt mondták, azért, mert ő a legszebb a csoportban, de én tudom, hogy anyám másképp gondolta. (Egyáltalán nem csodálkoznék, ha kiderülne, hogy Mirikas halála után az unokaöccse talált volna a szobájában egy lemezt a „Csip-csirip...” dallal.)

A Didžioji utcán álltam, még csak a RIMI-nél. Vagy az emlékektől, vagy a brandytól teljesen kiszáradt a szám. Hogy voltam képes elpusztítani egy üveg brandyt egy ilyen rövid úton, amíg a vasúttól ideértem? Újra meg újra elővettem az üveget, amit a „Don't Leave Home Without It”-zacskóval együtt szorongattam. Eszembe jutott, hogy elfogyott a macskaalom. A gyerek meg kekszet kért. (Két csomaggal. Csokisat.) Az alagsori üzletbe csupa külföldi ment le. Talán valami rendezvényről. Mikor anyám főiskolás volt, a „Moszkva” mozi volt itt. Később átnevezték Heliosra. Most, azt hiszem, Armani-birodalom fog itt nyílni. A berendezés csak fekete és fehér lesz. Orchideákkal. Azok is fehérek lesznek.

Az önkiszolgáló üzletekben rendszerint beleakadok a dolgokba. A zöldséges részlegen elhagytam a kendőmet. Leültem a bejárat mellett egymásra halmozott műanyag kosarakra, magasra felhajtottam a szoknyámat, ki kellett ráznom a cipőmet. A kövecske kiesett, de a harisnyámon a szem már térdhajlatig felszaladt. A zacskóból előhúztam a tartalék harisnyát. Arcomat a tükrös falhoz nyomtam, olyan közel, hogy izzadt orrom hegye foltot hagyott rajta. Éreztem, hogy ijesztően nézek ki, és nem ártana kicsit kifestennem magam.

Nem tudtam, hogy a tükrös felületű fal belülről átlátszik. Pont úgy, mint *A bosszú* című filmben. A tükrös ajtó kinyílt, és megjelent a biztonsági őr. Csak engem nézett: elképzeltem a másnapi újságok ötödik oldalát: „először verbális, majd fizikai konfliktus alakult ki közöttük”.

Miközben a kulcsokat forgatta az ujjai között, ezt kérdezte: „Asszonyom, vár valakit?” „Várok – feleltem. – A fivéremet, az agyvérzést. Meg a nővéremet, a cukorbetegséget.” És még arra gondoltam, hogy ha most megpróbálja elvenni anyai jogaimat, nem adom. Szinte minden lépcsőfokon megbotolva kimentem a RIMI-ből az utcára. Majdnem sötét volt. Bár az óvárosban lassabban sötétedik, mint ott, a vasúton túl. Egy fiatal nő, akinek hiányzott a lábfeje, pénzt kért. Nem adtam semmit. Az újságosbódénál kicsit előrehajolva Elfriede Jelinek kérdezte, van-e *Stern*. Először láttam őt bundában. A sötétben, a dombra felvezető galvanizált járda borzasztóan csúszósnak látszott, bár igazából csak nedves volt. A nagyapám, mielőtt nyugdíjba ment, egy üzem galvanizáló műhelyében dolgozott. Hatalmas, bűzös, zöld nyálkával borított üstökbe eresztette le a nehéz alkatrészeket, és új fémréteggel vonta be őket. Néha bevitte a nagymama elkopott késeit és kanalait. Pár év alatt ezekről az evőeszközökről aztán újra lejött a borítás, mint a csokoládé papírja.

– Nekem mindig azt mondd, vigyek kulcsot, hogy magam tudjam kinyitni – mondta a lányom, mikor ajtót nyitott. – A mester még nem húzta át a fotelt. Itt volt, de megint elment. Cigiért. Rűta telefonált, a Litván Könyvalapítvány, meg valami nő.

Éreztem, hogy mindjárt hányni fogok, de azért elkezdtem a levest főzni a mesternek. Ez volt a feltétele – hogy mikor dolgozik, legyen leves. A tizennyolc éves fiának sclerosis multiplexe volt. Már ágyhoz volt kötve, de hála istennek a betegség lassan haladt előre. A mester

mindennap, munkából hazafelé menet, kivett a fiának pár thrillert az óvárosban a videokölcsönzőből. És én tudtam, miért. Chicagóban láttam ilyet. A légielő minden évben megrendezett ünnepségén voltunk. A Michigan-tó felett az USA legújabb bombázói repültek el. Először megjelent a repülő, és csak mikor már eltűnt a horizonton, akkor hallatszott a hangja. A pilóták úgy ereszkedtek le a géppel, hogy talán csak néhány tucat méterre voltak a víz felett, és a tó a bombázó körül ragyogó gyűrű alakban felpúposodott. Mellettem, az utcán, több ezer ember között, kerekesszékekben ült egy fiú. A kezére infúzió tűje volt erősítve. A szülei hozták ki. A kisfiú arca olyan színű volt, mint a homok. De a szeme, ahogy a gépeket bámulta, boldog volt.

(Az elbeszélő és a lánya közötti dialógus további részét úgy kellene leírni, mint egy álmot. Csakhogy az álom a lírai próza tartozéka. Én pedig esszét írok.)

– Miféle nő telefonált? – kérdeztem vissza.

– Csak akkor kezdett beszélni, mikor már háromszor belehallóztam. Azt mondja: ne ijedj meg... Én vagyok az, a nagymamád. Látlak titeket anyáddal innen, ahol most vagyok, mindennap, de, gyermekem, nagyon hiányzik a hangod. És ne tedd le a telefont, mert itt nekünk csak egyszer szabad telefonálnunk. A magunkkal hozott holmiért adnak még két percet. Én odaadtam nekik az elszáradt jázminágot.

Még soha nem kaptam hazugságon a lányomat. Éreztem, hogy most tényleg hányni fogok, bementem a fürdőszobába, és kinyitottam a forró vizet. Kezemet a vízszugár alá dugtam. A gyerek jött utánam, és megállt az ajtóban.

– Mondtam annak a nyanyának: rendben, ha te vagy a három éve halott nagyanyám, és mindig látsz minket, akkor mondd meg, mit hoz neked anya? A RIMI-ből.

Ahogy a végrendeletekben írják: teljesen épp elmével – egyszerűen hallgattam. Láttam, ahogy a fürdőszoba bepárásodó tükreben lassacskán eltűnik az arcom. Tudtam, hogy mindezt „ki kellene hagynom”. De ha... akárki is volt az a lény, aki telefonált, meg kellett értenie: nem mondhatja, hogy hozok csokis kekszet. Mert akkor a lányom (akárcsak egykor én magam) varázserejű vizet ivott volna a báránka lába nyomából, és átváltozott volna valamivé, amit egész későbbi életében nem tudott volna a nevéen nevezni.

– Kitalálta? – kérdeztem, miközben meztelenül álltam a most már teljesen vak tükör előtt.

– Anya, időnként olyan buta vagy, mint egy macska. Persze, hogy nem. Azt kérte, hogy mondjak egy verset. Elmondtam a *Van egy országot*,¹⁰ de aztán mérges lettem. Azt mondtam: menj a fenébe! Áthúzzuk a bútorokat, anya hoz kekszet, te akárki is lehetsz, mennyország nem létezik... Isten pedig lehet az ősz. A telefonban olyan hang hallatszott, tudod, olyan metsző, mint mikor homoksugárral restaurálják a házak falát. Aztán azt mondja: többet nem fogok telefonálni. Anyád bizonyára visszatér. Add át neki jókívánságaimat. És mondd meg... hogy mikor levest főz, ne vágja fel a krumplit. Darabokra kell törni, hogy sűrű legyen.

Mikor kibújtam a víz alól, a gyerekek már nem voltak a fürdőszobában. Bár még mindig hányingerem volt, de akár el is tudtam volna aludni. Akárhogy is van, gondoltam, holnap, ha kijózanodom, valamivel jobban fogom érezni magam. Mindjárt reggel elmegyek a piacra friss marhahúsért. Szombat lesz. A mester talán már áthúzza a főtelt. Úgy látszik, minden bútornak van valami intim rendeltetése. A csokoládés szeletekben mostanában több a karamell és a mogyoró.

¹⁰ Litván hazafias vers.

Ha az ember szemüveget rendel, a keretet ingyen kaphatja. Jó dolog olcsóbban vásárolni... Tegnap megjelent a *Stílus* című női magazin. Abban találtam egy hete egy tesztet, amelyből kiderül, szenvedélyes vagyok-e. Az egyik erre utaló válasz, hogy igennel feleltem erre a kérdésre: „Ha tetszik egy regény, egyhuzamban elolvassa?” Nekem tetszik, hogy a colombard szőlőt Franciaországban a mai napi kézzel szedik, és csakis így születik meg az a nemes ital, amelynek olyan pompás virág-, méz-, dohány- és csokoládéaromája van. A konyakot (akárcsak a brandyt) úgy kell készíteni, ahogyan élvezni is: lassan, sietség nélkül.

Lassan és sietség nélkül kihúztam a fürdőkad dugóját, mert éreztem, hogy mindjárt elalszom. A víz lezúdult a lefolyón, még bugyborékkolt is – Szlavka nemrég cserélte ki a csöveket, egy éve. Felálltam, fogtam a törölközőt... És hirtelen, ahogy szokott, váratlanul, a vastag fal mögött, balra, ugatni kezdett a kutya. Egy nagy, energikus és még nem öreg kutya.

Bár már elegendem volt belőle, mégis, miközben törölköztem a tükör előtt, amely lassan visszanyerte látását, még egyszer aprólékosan végiggondoltam, ki lakik tőlem balra. A varrónőnek, Liudának macskája van. Alattam ott a büfé. A fenti szomszédoknak csak gyerekeik vannak. Ez a fürdés közben hallatszó ugatás már negyedik éve egy szőrös rejtély számomra. J. Cortázar egyik hőséne a rejtély a szállodai szobában egész éjjel hallatszó megadó sírdogálás volt. Miközben azt találgatta, hogy mi lehet az oka ennek a panaszos sírásnak, álmatlanság kezdte kínozni, ami teljesen kimerítette. Az az ember majdnem megőrült. De aztán valami történet kerekedett ebből.